

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพถือเป็นเป้าหมายสำคัญของสถาบันระดับอุดมศึกษาโดยยึดถือแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นแนวทางในการดำเนินงานในการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพในปัจจุบันได้นำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2548 : ออนไลน์) ที่เน้นสาระสำคัญในการปรับกระบวนการทศน์ให้ยึดความต้องการของสังคมมาเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา และมุ่งผลักดันให้บรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาการศึกษา เพื่อให้ได้ลักษณะของบัณฑิตที่มี คุณ ภาพโดยบัณฑิตที่มีคุณภาพต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความเป็นผู้นำรู้จักวิเคราะห์ มีม นุษยสัมพันธ์ และสามารถทำงานเป็นทีม ซึ่งการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพสอดคล้องกับลักษณะของบัณฑิตตามแผนพัฒนาการศึกษาดังกล่าวย่อมต้องอาศัยกระบวนการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่หลากหลาย เพื่อให้ครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย จากการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเป็นผลให้แนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาแต่ละสถาบันต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กระบวนการการทำงานเป็นทีมจึงถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนานิสิต นักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามหลักการดังกล่าวไว้ เพราะกระบวนการการทำงานเป็นทีมเป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถพัฒนาทั้งทักษะการหาความรู้จากการทำงานร่วมกับผู้อื่น และพัฒนาทักษะชีวิตควบคู่กันไปซึ่งเหมาะกับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยการส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมจะมีส่วนช่วยให้นิสิตนักศึกษามีลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

สถาบันระดับอุดมศึกษาสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมให้นิสิตนักศึกษาได้หลายรูปแบบ ทั้งในการส่งเสริมกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยการให้นิสิตนักศึกษาได้ทำงานในรูปของกิจกรรมต่างๆร่วมกันเพื่อพัฒนาตนเองโดยมีสถาบันอุดมศึกษาช่วยสนับสนุนและในส่วนของการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งอยู่ในรูปของการศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่มในชั้นเรียน การสอนตามหลักสูตรแบบบูรณาการ โดยได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของการทำงานเป็นทีมว่า การทำงานเป็นทีมเป็นลักษณะการทำงานของกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มีการพึ่งพาอาศัยและมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทีม โดยแต่ละคนอาจมีพื้นฐานแนวคิด ประสบการณ์ ทักษะแตกต่างกันมาร่วมกันในการบริหาร ตัดสินใจเพื่อสร้างผลผลิตที่ดีให้แก่ทีม (ประภาพร ชื่อสุทธกุล, 2545 : 38) ดังนั้นการทำงานเป็นทีมจึงเป็นการ ทำงานในลักษณะที่ต้องการบุคคลหลายคน

เพื่อช่วยกันในการศึกษาและร่วมกันแบ่งปันความรู้ข้อ มูลข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรูู้ การทำงาน และการดำรงชีพของนิสิต นักศึกษาให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมอย่างปกติ โดยทิสนา แจมมณี (2545 : 11) ได้กล่าวถึงหลักการและความสำคัญของการทำงานเป็นทีมว่า มนุษย์มีข้อจำกัดในเรื่องพลังงาน มี ความแตกต่างกันในเรื่องสติปัญญา ดังนั้นการทำงานใด ๆ เพียงลำพังคนเดียวให้สำเร็จให้รวดเร็วย่อมเป็นไปได้ยากแต่ถ้ามีหลายคนช่วยกันคิดช่วยกันทำงานย่อมจะทำงานได้รวดเร็วกว่า และรอบคอบกว่า และมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อยู่เพียงลำพังไม่ได้จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นการทำงานเป็นทีมจึงมีความสำคัญกับมนุษย์เพราะเป็นการทำงานที่ดีกว่าการทำงานเพียงคนเดียว สอดคล้องกับสงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545 : 274) ที่กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเนื่องจากช่วยให้การทำงานเป็นระบบที่ดีนำหลักมนุษยสัมพันธ์มาใช้ในกลุ่มและทีมงานเอาใจใส่กับสมาชิกทีม ทำให้เกิดความสามัคคีระหว่างกัน ช่วยสร้างกำลังใจในการทำงานตามมาตรฐานการทำงาน ยอมรับนับถือร่วมมือช่วยเหลือกันซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความเป็นปึกแผ่นและประสพผลสำเร็จในงาน ดังนั้นการทำงานเป็นทีมจึงเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพและนำมาใช้ในระบบของการทำงานในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีลลิกา ดันสอน (2544 : 122) ได้กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เริ่มทวีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับจากผู้บริหารในองค์กรต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเพราะเป็นแนวทางและรูปแบบของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาความไม่ยืดหยุ่นและความซับซ้อนในการทำงานลง โดยผู้บริหารสามารถกระจายอำนาจในการตัดสินใจลงมายังทีมงานที่ถูกฝึกฝนให้เข้าใจหลักการและรู้จักทำงานเป็นทีมเพื่อร่วมกันทำงานให้ประสพผลสำเร็จได้

อย่างไรก็ตามในการทำงานแบบยึดกระบวนการกลุ่มหรือ ทีมงานเพื่อให้ประสพผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายย่อมต้องอาศัยบุคคลที่ผ่านการฝึกฝนทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นอีกทั้งการเพิ่มพูนประสบการณ์และใช้เวลาเพื่อเรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นทีม เพื่อมิให้เกิดปัญหาในระหว่างการทำงาน ซึ่งหากเกิดปัญหาและขาดทักษะการทำงานหรือการแก้ไขปัญหาที่ดีย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการทำงานและผลงานในที่สุดอันจะเป็นผลเสียต่อกลุ่มหรือทีมงานในองค์กรภายหลัง

สถาบันอุดมศึกษาถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญ โดยมีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิตให้มี ความพร้อมทั้งคุณ สมบัติและคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่ของภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาได้รับมอบหมายและได้รับการคาดหวังจากสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการฝึกฝนให้นิสิตนักศึกษาสามารถทำงานเป็นทีมหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถแสดงพฤติกรรมกลุ่มได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามการส่งเสริมและฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีมให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับที่ 9 นั้น จะประสพผลสำเร็จมากหรือน้อยต้องขึ้นอยู่กับ การปรับปรุงกระบวนการพัฒนานิสิตนักศึกษา ในส่วนของกิจกรรมทั้งกิจกรรมนิตินักศึกษาของแต่ละสถาบันที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมมาร

ทำงานเป็นทีม และกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน อีกทั้งความสนใจและลักษณะของพฤติกรรมกลุ่มในการฝึกฝนทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นของนิสิตนักศึกษาอีก ประการหนึ่ง

ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์นั้นถือเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ปฏิบัติตามภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษามาโดยตลอด ตั้งแต่เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษาในปัจจุบันในรูปแบบของมหาวิทยาลัยของรัฐที่มุ่งเน้นการสอนและงานวิชาการเป็นหลักเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในหลายด้าน

จากการสังเกตโดยภาพรวมเบื้องต้นพบว่า นักศึกษาในฐานะผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ยังขาดทักษะในการทำงานร่วมกัน โดยประสบปัญหาตั้งแต่พฤติกรรม การแสดงบทบาทในทีมที่ไม่เหมาะสม และการขาดการประสานงานในการทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังประสบปัญหาของการผลัดภาระงานให้กับสมาชิกคนใดคนหนึ่งรับภาระการทำงานเพียงฝ่ายเดียว ทำให้ความคิดเห็นในการทำงานมีจำกัด เป็นผลให้ผลงานที่ได้รับมอบหมายไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมและกิจกรรมกลุ่มแล้วพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นศึกษาให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้กิจกรรมกลุ่มหรือทีมงานเป็นหลัก แต่งานวิจัยที่ศึกษาถึง พฤติกรรมของผู้ที่ทำกิจกรรมการทำงานเป็นทีมหรือกิจกรรมกลุ่มในสถาบันอุดมศึกษายังมีอยู่เป็นจำนวนน้อย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผลของงานวิจัยอาจจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างเหมาะสม เพราะเป็นการศึกษาจากนักศึกษาผู้ที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยตรง ซึ่งย่อมมองเห็นถึงจุดบกพร่องและทราบถึงสภาพการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาด้วยกันดีกว่า มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร จากสาระสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมในการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาโปรแกรมศึกษานิเทศศาสตร์ เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมปรับปรุง แก้ไข และเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอน รายวิชาต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายดังที่คาดไว้ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาโปรแกรมศึกษานิเทศศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์โดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ พฤติกรรมด้านบทบาทในการทำงาน พฤติกรรมด้านกระบวนการการทำงานเป็นทีม และพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทีม
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาโปรแกรมศึกษานิเทศศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามตัวแปร เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสถานภาพการพักอาศัย

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนใน ส่วนของการจัดกิจกรรมกลุ่มภายในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เพื่อฝึกฝนทักษะให้เกิดพฤติกรรมการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ ตามภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาและแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาโปรแกรมวิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนา ที่ กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ระดับปริญญาตรี ที่ศึกษารายวิชาภูมิศาสตร์ การตลาดและการอุตสาหกรรม รายวิชาการวิจัยทางภูมิศาสตร์ และรายวิชาการทำแผนที่ด้วย คอมพิวเตอร์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถานภาพการพักอาศัย
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาโปรแกรม วิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ใน 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมด้านบทบาทในการทำงาน พฤติกรรมด้านกระบวนการทำงาน และพฤติกรรม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในทีม

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม หมายถึง พฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักศึกษาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีเป้าหมายร่วมกัน และสมาชิกในกลุ่มเข้าใจบทบาทของตนเอง ซึ่งแบ่งพฤติกรรมการ ทำงานเป็นทีม เป็นรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่

1. พฤติกรรมด้านบทบาทในการทำงาน หมายถึง การกระทำของนักศึกษาที่ แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในระหว่างการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะใน การทำงานร่วมกัน โดยแบ่งบทบาทในการทำงานเป็นทีมออกเป็น 2 บทบาท ได้แก่

1.1 บทบาทผู้นำ หมายถึง การกระทำของนักศึกษาที่แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในระหว่างการทำงานโดยมีหน้าที่ในการกำหนดแนวทางหลักในการทำงาน เปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะในการทำงานร่วมกัน

1.2 บทบาทสมาชิก หมายถึง การกระทำของนักศึกษาที่แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในระหว่างการทำงานโดยมีหน้าที่แสดงความคิดเห็น สนับสนุน ส่งเสริม และร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะในการทำงานร่วมกัน

2. พฤติกรรมด้านกระบวนการการทำงาน หมายถึง การกระทำที่นักศึกษาในกลุ่มทุกคนร่วมกันปฏิบัติตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การวางแผนงาน การแบ่งงานหรือหน้าที่รับผิดชอบ การประสานงาน การตัดสินใจ รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานร่วมกัน

3. พฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในทีม หมายถึง การกระทำของนักศึกษาที่แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในระหว่างการทำงานโดยแสดงถึงความมีมนุษยสัมพันธ์ การตระหนักถึงหน้าที่และความสำคัญของตนเองและนักศึกษาที่เป็นสมาชิกทีม การใช้เหตุผล และอารมณ์ในการทำงานร่วมกัน

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

กิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน หมายถึง การทำงานร่วมกันของนักศึกษาตามที่อาจารย์ผู้สอนมอบหมายงานให้ร่วมกันทำ เพื่อประมวลความรู้โดยมีความสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชาทั้งหมด รวมถึงกิจกรรมกลุ่มที่อาจารย์ผู้สอนมอบหมายให้ทำนอกห้องเรียนตามรายวิชา เพื่อศึกษาค้นคว้า และรายงานผลการค้นคว้า

กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง การทำงานร่วมกันของนักศึกษาตามความสมัครใจ โดยทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ได้สนับสนุนให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษاپริญญาตรี โปรแกรมวิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมาก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 3.01 - 3.50
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.51 - 3.00
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.01 - 2.50
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมาก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.00

สถานภาพการพักอาศัย หมายถึง สถานภาพการพักอาศัยในขณะที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย ราชภัฏนครสวรรค์ ได้แก่ พักอาศัยอยู่คนเดียว พักอาศัยอยู่กับครอบครัว และพักอาศัยอยู่กับเพื่อน

สถานที่พักอาศัย หมายถึง สภาพของที่พักอาศัยในขณะที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้แก่ บ้านส่วนตัว หอพักหญิง หอพักชาย หอพักรวม หอพักของมหาวิทยาลัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่มีสถานภาพการพักอาศัยต่างกันมีพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน